6

Per desgràcia jo no parlo suficientment l'euskara. És una espina que tinc clavada. Els meus néts, en canvi, el parlen perfectament. Considero que l'euskara és fonamental, decisiu en la identitat d'aquest poble. És summament important i esperançador el seu actual procés de recuperació. S'ha de seguir, decididament, aquest camí. Fins que tots els habitants arribin a parlar la nostra llengua. Heidegger utilitzava freqüentment una expressió que m'impressiona molt: «Wir versuchen auf die Sprache zu hören» (Hem d'escoltar la llengua). És una expressió preciosa i sobretot d'un significat profund. Escoltar, consultar la llengua...

Txillida és la veu basca en el món... Però, de Txillida, només n'hi ha un?

Això és exagerat. Em considero una veu del País, que potser ha tingut la sort de ser més escoltada que altres veus. De fet, a mi, a tot arreu em diuen «escultor basc». Això m'és un motiu d'alegria.

Creació artística: via de coneixement i de llibertat

Més d'una vegada vostè ha manifestat que la seva obra no respon a un projecte preestablert, sinó que el projecte va sorgint a mesura que es va configurant la seva escultura. Quin és el seu concepte de creació artística?

No crec en els apriorismes artístics. Les idees prèvies en l'art no són res fins que no s'han realitzat en l'obra...

Kant diu el mateix, l'art no respon a un concepte previ.

Efectivament. Jo he defensat i exposat aquesta opinió des de l'inici de la meva carrera artística. A vegades la gent pensa que, a l'artista, se li acut una idea i, a continuació, la plasma en la seva obra. Crec que les coses no succeeixen així. El camí artístic és una espècie d'aproximació a la idea, que arribarà a definir-se quan l'obra s'hagi acabat. Quan s'acaba l'obra neix la idea. No existeix la idea prèvia. La creació artística és la trobada d'una intuïció amb la matèria. Recordo que jo explicava aquest punt de vista a l'escultor danès Jacobsen, cap allà l'any 1950. Ell, però, no el comprenia; i em deia que jo era boig. En tot cas, no treballo sobre una idea preconcebuda... En fi, crec que no s'ha de bloquejar la creació artística per endavant.

Vostè s'ha referit igualment a la funció del coneixement en la creació artística.

Jo treballo per conèixer-me. El treball artístic em porta a conèixer alguna cosa que no coneixia abans. Tanmateix, aquest coneixement mai no és definitiu. Una vegada acabada l'obra, torno a sobrevolar de nou, damunt el que m'ha semblat haver conegut, i m'adono que el coneixement adquirit és encara superficial. Necessito aprofundir en aquest coneixement. Per això necessito progressar en el meu treball.

També ha relacionat l'art amb la llibertat.

Sense llibertat no hi ha res. Tinc en projecte una obra important, el tema de la qual serà precisament la llibertat. No voldria revelar-lo, de moment.

En la seva vida, en el caminar del nostre Poble, la llibertat no ha estat una paraula abstracta. La lluita per la llibertat ha estat també un compromís personal seu. Concretament, vostè va dissenyar el logotip que ha simbolitzat la lluita contra la instal·lació de centrals nuclears a la costa basca; i vostè va participar en una marxa reivindicativa.

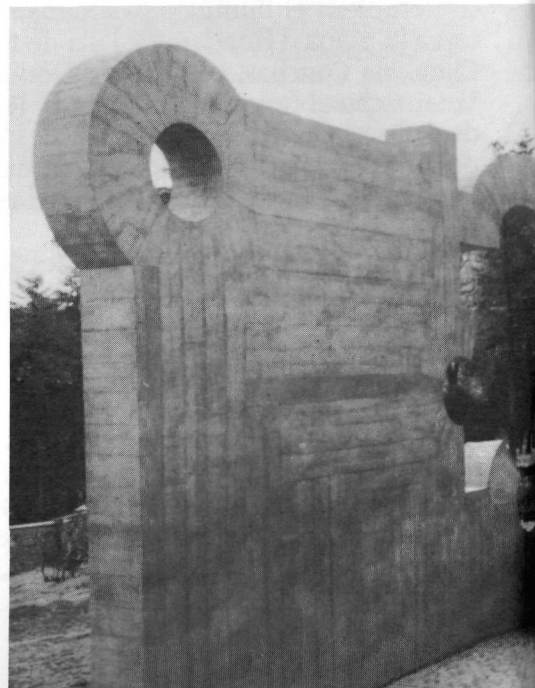

Basque people. He believes his works are not based on a pre-established project, but rather that the idea comes out of the sculpture as it takes form. Artistic creation, for him, is «the meeting of an intuition with matter». In his works there is a constant struggle to know himself and that which surrounds him.

His latest work, «Gure aitaren etxea» (Our Father's House), has been placed in front of the historic Tree of Gernika. What does this sculpture mean on the 50th anniversary of the bombing of Gernika? This tree is the symbol of freedom and life, therefore, this work is an homage to the Basque people.

The bombing by the Nazi-Fascists in 1937 was a terrible drama since Gernika is in the heart of Euskal Herria. For Txillida, this latest work, «Our Father's House», is the homeland; the sea, his teacher; iron, his companion; stone, its interior space.

During the second congress celebrated in Madrid, European intellectuals published a manifesto in which they wondered if Europe would be cultural. Txillida does not believe that a European cultural identity exists in the strictest sense, but that all cultures are the expression of an essentially plural Europe.

In 1975, he was awarded the Rembrandt Prize for his contribution to European culture. The ceremony took place in Donostia (San Sebastian), attended by Koldo Mitxelena and «Bertsolari» Uztapide.

For Txillida, language is the most significant cultural testimony that the Basque people can contribute toward the cultural construction of Europe.

When asked now he felt about the campaign in favor of «Euskera» and «Ikastolas» and their official recognition by European institutions, Txillida responded that the

Sí, jo vaig anar, efectivament, a una d'aquestes marxes. Amb tot, després van passar coses greus en aquesta lluita que em van desarmar. La lluita per la llibertat ha de basar-se en el diàleg i en el respecte a la vida.

La seva última gran obra ha estat **Gure aitaren etxea** (La casa del nostre pare), que ha col·locat davant de l'històric arbre de Gernika, símbol de la llibertat basca. Què significa per a vostè aquesta obra, precisament en el 50è aniversari del bombardeig de Gernika?

És el símbol d'aquest Poble. És un homenatge al Poble Basc. He col·locat l'obra davant de l'arbre de Gernika, de l'arbre que és símbol de llibertat i de vida. El títol de l'obra recorda el títol de la poesia d'Aresti, que, com sabeu, ha estat traduïda i publicada en moltíssimes llengües. Aquí tinc el llibre que recull totes les traduccions. Us l'ensenyaré després.

Matèria, llocs, símbols

Li demanem unes respostes telegràfiques.

Què li diu a vostè el ferro?

És el meu company.

El mar?

És el mestre... Durant tota la meva vida he passejat cada dia prop del mar. No m'és quelcom exterior. He intentat d'entendre'l.

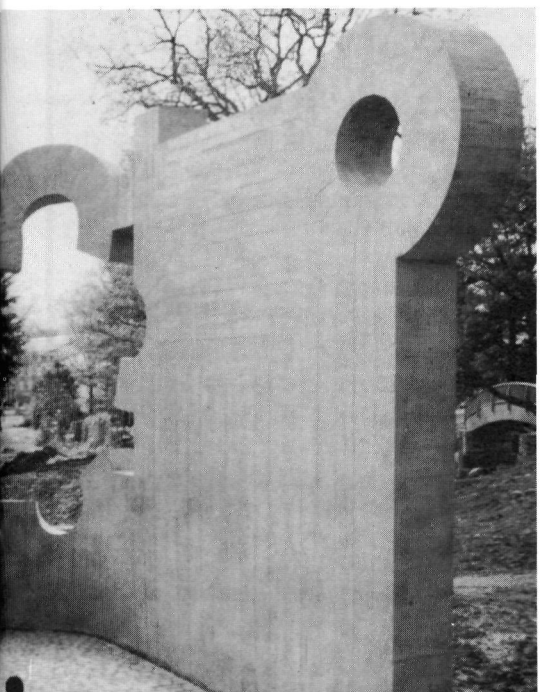

«La casa del nostre pare», l'escultura de Txillida davant l'històric arbre de Gernika, símbol de la llibertat basca.

future of their language and people depended on the Basques themselves.

This sculptor from San Sebastian, who lives on the hillside of Monte Igeldo, feels a great affinity with the Catalan people. He maintains good relationships with Catalan artists although he declares that their art is quite different. Catalan art, Mediterranean art, is «white» whereas his is «black».

Throughout his artistic career he has received numerous prizes and has held an infinite number of exhibitions. Monographs on his sculptures number more than twelve and he has collaborated on some twenty books with his illustrations.

La casa del pare?

És la pàtria... és la pàtria.

Pedra?

És el seu espai interior. Els picapedrers volen la pedra com a tal; jo cerco l'espai interior de la pedra. Intento entrar en el seu interior.

Gernika?

És el cor d'Euskal Herria .

Bombardeig de Gernika?

Un drama terrible que va passar precisament allà, per ser Gernika el cor d'Euskal Herria.

L'Europa de la cultura i dels pobles

En el seu segon congrés, a Madrid, el 1986, els intel·lectuals europeus publicaren un manifest en el qual deien: «Europa serà cultural o no serà». Creu vostè que existeix, realment, una identitat cultural europea?

Una identitat cultural europea en el sentit molt precís, no. Amb tot, quan véns d'Amèrica, per exemple, de la costa est d'Amèrica, i tornes a Europa, notes la diferència cultural i et sents a casa. Alguna cosa hi deu haver per sobre de les cultures particulars dels Pobles d'Europa.

Quan vostè va rebre, el 1975, el premi Rembrandt, va declarar que l'acceptava com a basc i, en conseqüència, com a pertanyent a un poble europeu des de la prehistòria. Quin és el veritable sentit d'aquesta afirmació?

Efectivament, em van escriure una carta dient que un jurat internacional m'havia atorgat el premi Rembrandt, per la meva aportació a la cultura europea. Jo els vaig respondre que sí, que l'acceptava com a basc i, en conseqüència, europeu des de la prehistòria. I vaig posar-hi una condició: que el premi se'm lliurés aquí, a Donòstia, i no a Hamburg o Basilea. Ells hi van accedir. Per a l'acte vaig convidar particularment Koldo Mitxelena, que va fer un discurs en euskara. A més, vaig convidar el «bertsolari» Uztapide, que ja no podia parlar, però va ser allà en representació del nostre Poble. Va ser emocionant.

Quin lloc hauria d'ocupar el Poble Basc a Europa?

Per ara, nosaltres hi ocupem poc lloc. Però podem aconseguir-hi un lloc important, si comencem a tenir una mica de sentit comú i de respecte uns pels altres. No és cert que els bascos hàgim fet grans coses, de nivell europeu i universal, en el camp de la cultura i de l'art. Però podem tenir un futur, de cara a la construcció cultural d'Europa. Heidegger em deia «que el poble basc pot aportar una faceta nova a la cultura occidental». Crec que aquesta faceta la tenim en la nostra tradició, està amagada en la nostra forma de vida... Però, fonamentalment, tenim la nostra llengua basca, com a testimoni cultural fabulós; aquesta és sobretot la gran herència cultural que podem i hem d'oferir a Europa.

Fa poc temps, ha acabat l'àmplia campanya popular i unitària en favor de l'euskara i de la Ikastola. Un dels objectius d'aquesta campanya han estat la recollida de 600.000 signatures per a la reafirmació de l'euskara com a llengua nacional i per al seu reconeixement oficial per part de les institucions europees. Què li ha semblat la iniciativa?

Jo he estat fora durant aquest període i no hi he participat. De totes maneres sí que n'he estat assabentat. Em sembla molt bé, perquè dependrà de nosaltres el futur d'aquest Poble i de la seva llengua. Si donem la talla que té la nostra llengua, tot anirà bé. (Txillida aprofita l'ocasió per a estampar la seva firma en el document de la campanya). Hem de considerar que cada llengua és una joia, i l'euskara és la nostra millor joia.

Els catalans, de llum blanca

Aquesta entrevista serà publicada en català. Vostè una vegada va manifestar la seva simpatia cap al Poble Català: «Els catalans estan molt a prop de nosaltres, m'entenc molt bé amb ells». Té ara una oportunitat per a reafirmar-la.

Sí, ho faig complagut. Els catalans s'han portat sempre molt bé amb mi. No sé perquè deu ser... Potser, entre altres coses, perquè tenim una afinitat especial amb ells. Malgrat ser diferents, tenim coses semblants. Jo he tingut molta relació amb els artistes catalans: Miró, Tàpies, etc. Naturalment el nostre art és diferent... Ells tenen la llum mediterrània, que està en el fons de la seva creació artística. És «llum blanca» la d'ells. La nostra és «llum negra». No es tracta només de llum física, sinó de la llum mental. La meva obra pertany a la «llum negra»; potser per això ha tingut una acceptació i una comprensió especials en els països nòrdics. Però amb els catalans m'he entès molt bé, i m'han acollit sempre amb simpatia.

Paulo Agirrebaltzategi
Joxe Azurmendi

Nota biogràfica d'Eduardo Txillida

1924: Eduardo Txillida neix el 10 de gener, a Donostia/San Sebastian (Euskal Herria).

1943-1948: Comença la carrera d'arquitectura a la Universitat de Madrid. El 1946 abandona aquesta carrera i comença a treballar en l'escultura.

1948-1954: Es trasllada a París, on emprèn decididament el seu camí d'artista escultòric, primer en guix, més tard ,sobretot, en fusta i en ferro. El 1951 fa la seva primera obra en ferro, **Hilarriak.** El 1954 realitza les quatre portes del Santuari d'Aránzazu, en ferro.

1954-1988: El 1954 fa la seva primera exposició individual a la Galeria Clan, de Madrid. El 1956, la seva primera exposició a la Galeria Maeght, de París, amb 27 escultures. El 1961 exposa 23 escultures en el mateix lloc. Des d'aleshores se succeeixen innombrables exposicions individuals i col·lectives. El 1958 obté el Gran Premi Internacional d'Escultura de la 29 Biennal de Venècia. El 1960, el Premi Kandinsky. Posteriorment rep nombrosos premis internacionals de molt prestigi. Entre altres, el Premi Escultura Carneggie (1964), el Premi Ministeri de Cultura japonès (1976), el Premi Europeu d'Arts Plàstiques (1983), el Premi Príncep d'Astúries de les Arts (1987), el Premi Ciutat de Barcelona (1988)...

La seva última obra és **Gure aitaren etxea**, col·locada al costat de l'arbre de Gernika, en ocasió del 50è aniversari del Bombardeig de la històrica ciutat basca.

Ha il·lustrat una vintena d'obres amb els seus gravats, entre les quals cal destacar l'obra en col·laboració amb Martin Heidegger, **Die Kunst und der Raum** (L'art i l'espai), publicada el 1969.

Les monografies sobre l'obra escultòrica de Txillida superen ja la dotzena, a més d'una llarga llista d'articles en revistes especialitzades i la dotzena de films i de revistes monogràfiques dedicats a la seva àmplia trajectòria artística.